

PROMOOTTORIN PUHE

Promoottori Aila Lauhan puhe Teologisen tiedekunnan promootiossa 9.6.2017

Cancellarie Magnificentissime, Archiepiscopo Reverendissime, Rector Magnifice, Professores Celeberrimi, Promovendi Doctissimi, Legati Excellentissimi, Dominae Dominique maxime venerabiles.

Arvoisat juhlavieraat

Olette kaikki sydämellisesti tervetulleita teologisen tiedekunnan tohtoripromootioon, jossa 90 nuoren tohtoripromovendin ohella vihitään neljä riemutohtoria ja seitsemän kunnia-tohtoria.

You are all warmly welcome to this Conferment Ceremony at the Faculty of Theology to celebrate the conferment of four jubilee doctorates, seven honorary doctorates and 90 doctorates.

Tänään nautitaan tehdyn työn hedelmistä. Olemme ylpeitä tiedekunnastamme, jonka tutkimusta arvostetaan kansainvälisesti yli tieteenalarajojen. Näkyvänä osoituksena tästä ovat huippuyksiköt ja palkinnot. Juhlavieraille jaetusta matrikkelikirjasta näkyy, miten monipuolisesti ja monitieteisesti tiedekunnassa kohta promovoitavat tohtorit ovat tutkineet uskontoa ja sen ilmenemismuotoja.

Tämä hetki tarjoaa siis runsaasti tyytyväisyyden aiheita. On kuitenkin paikallaan kääntää katseet myös taaksepäin ja muistaa kiitollisina sitä perintöä, jolle työmme on rakentunut.

Tärkeä kiitollisuudenaihe on ensiksikin se, että jo sata vuotta olemme saaneet toimia itsenäisessä isänmaassa. Tänä aikana ovat maamme ja sen sivistyselämä voineet kehittyä vapaasti. Myös raskaista sotavuosista maamme selvisi ja saimme vapaana kansakuntana jatkaa olemassaoloamme.

Tänasel pidupäeval promoveeritav audoktor monsignore Vello Salo kuulub nende hulka, kes siis, kui meie vabadus oli taaskord ohus, kaitses meie maad konkreetse tegevusega.

Helsingin yliopiston kehitys kytkeytyy maamme kehitykseen, ja tämän seikan on yliopistoväki aina hyvin sisäistänyt. Varsinkin itsenäisyyden alkuaikoina eli sata vuotta sitten, yliopiston professorit toimivat merkittävässä tehtävässä nuorta valtiota rakennettaessa. Tämä koskee myös teologisen tiedekunnan opettajia. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon kaksi kertaa pääministerinäkin toiminut käytännöllisen teologian professori, sittemmin arkkipiispa Lauri Ingman.

Under det här året minns vi i många sammanhang vårt lands samhälleliga utveckling och de människor som under olika tider har påverkat den. Som kyrkohistoriker vill jag i mitt tal ställa frågan om hurudan vägkost och hurudana resurser och visioner som bar vår fakultet för hundra år sedan. Var den fakultet som på den tiden verkade i vårt universitets vackra huvudbyggnad helt annorlunda än den nuvarande fakultet som är stolt över sin spetsforskning? Eller återfinner vi för hundra år sedan redan tecken på den framgång som komma skall?

Bland lärarkåren år 1917 vill jag lyfta fram två professorer som på ett betydelsefullt sätt påverkade utvecklingen av den teologiska fakulteten och den forskning och undervisning som där bedrevs. Båda professorerna hör även till dem vars livsverk har varit av vidare samhällig betydelse. Kumpaakin heistä on helppo arvostaa myös oman aikamme näkökulmasta ja nykyisin kriteerein. He ovat eksegeetti Arthur Hjelt ja kirkkohistoriantutkija Jaakko Gummerus.

Arthur Hjelt syntyi 1868 kulttuurisukuun, ja tie opintoihin oli hänelle näin avoin vaivatta. Hän suoritti laajat monitieteiset opinnot Helsingin yliopistossa ja opiskeli myös ulkomailla. Useita eurooppalaisia kieliä sujuvasti hallinneen Hjeltin oma väitöskirja oli ranskankielinen. Myös valmiina tohtorina hän teki tutkimustyötä ulkomailla, aina Palestiinaa ja Siinain niemimaata myöten. Tutkimusmatkojen tärkeä tulos oli syyriankielisten tekstilöytöjen pohjalta tehty julkaisu *Syrus Sinaïticus*.

Hjelt toimi ensin 25 vuotta Vanhan testamentin professorina, vuodesta 1901 vuoteen 1926, ja tämän jälkeen vielä Uuden testamentin professorina viisi vuotta. Hän ehti toimia myös kahteen otteeseen osakunnan inspehtorina.

Hjeltin tutkimustyön nähdä eräänlaisena alkupisteenä myöhemmille eksegetiikan tutkimuksen huippuyksiköille, joille leimallista on syvälinen lähdeytöskentely paitsi kirjallisen materiaalin myös arkeologisten löytöjen pohjalta. Eksegeettinä Hjelt astui merkittävän askelen myös siinä, että hän hyväksyi historiallis-kriittisen tutkimuksen periaatteet.

Hjelt edusti kansainvälisyyttä ja avoimuutta myös yliopistotyön ulkopuolella. Hän käynnisti suomalaisen nykymuotoisen ekumeenisen työn perustamalla sitten syyskuussa 1917 Suomen ekumeenisen toimikunnan. Hjelt oli myös pohjoismaisen teologisen ja kirkollisen yhteistyön kantavia voimia ja toimi yli kolmekymmentä vuotta suomalaisen NMKY-työn johtotehtävissä.

Näin itsenäisyyden juhluvuonna on syytä tuoda esiin Hjeltin suhtautuminen poliittisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin. Hän oli lämmin patriootti, joka seurasi intensiivisesti Suomen vaikeutuvaa poliittista tilannetta. Laajoja kansainvälisiä tieteellisiä ja kirkollisia kontaktejaan hyödyntäen hän tiedotti Venäjän sortotoimista, lähetti asiaan liittyvää salaista materiaalia ja esitti ulkomailla näkemyksiään myös julkisesti. Ei ole ihme, että 1910-luvulle tultaessa hänen toimintansa kiinnitti Venäjän viranomaisten huomion. Hallituksen lehdessä hänen kerrottiin esiintyvän ulkomailla ikään kuin hän olisi ” jonkin itsenäisen maan edustaja”. Seurauksena oli, että tsaari kielsi Hjeltin Helsinkiin puuhaaman NMKY-liikkeen maailmankonferenssin järjestämisen. Tästä pitäen Arthur Hjelt lähentyi poliittisessa kannassaan aktivistipiirejä. Asiaan vaikutti osaltaan se, että hänen oma veljensä, Helsingin yliopiston kansleri professori Edvard Hjelt, oli jääkäri liikkeen kantavia voimia.

Toinen sadan vuoden takaa esiin nostettava tiedekunnan vaikuttaja on Hjeltiä pari vuotta nuorempi kirkkohistorian professori Jaakko Gummerus. Hänkin opiskeli ja teki tutkimustyötä ulkomailla, Pohjoismaiden ohella muun muassa Saksassa, Itävallassa, Ranskassa ja Englannissa. Gummeruksen saksankielinen väitöskirja patristiikan alalta on yhä tutkijoiden käyttämä.

Gummeruksesta kehkeytyi myös Suomen kirkkohistorian tutkija. Hän kirjoitti useita tutkimuksia Mikael Agricolasta, mikä on näin reformaation juhluvuonna syytä panna merkille. Gummeruksen kiinnostus ulottui myös uudempaan suomalaiseen kirkko- ja aatehistoriaan aina lähihistoriaan

saakka. Häntä voikin pitää edelläkävijänä sille kukoistavalle uusimman ajan kirkkohistorian tutkimukselle, jota myöhemmin tiedekunnassamme kehitti esimerkiksi tämän päiväinen riemutohtori Eino Murtorinne. Tänä on nuorten promovoitavien joukossa useita tämän tutkimusalan edustajia, mukaan lukien primustohtorimme.

Teologisen aikakauskirjan päätoimittajana ja Suomen kirkkohistoriallisen pitkäaikaisena vastuunkantajana Gummerus pyrki saattamaan teologisen tutkimuksen uudet tuulet kentällä toimivien pappien ja opettajien ulottuville. Pappien tarvetta jatkuvaan opiskeluun hän korosti myös siirryttyään vuonna 1923 Tampereen piispaksi.

Pohjois-Pohjalaisen osakunnan inspektorina Gummerus innosti ylioppilaita kotiseutututkimukseen. Tässä luonnollisesti näkyy ajalle ominainen patrioottinen innostus oman nuoren isänmaan historian esillä pitämiseen. Gummeruksen mukaan itse asiassa kaikella kirkkohistoriallisella tutkimuksella ja kaikella muullakin teologisella tutkimuksella oli yhteiskunnallinen ulottuvuus, sillä parhaimmillaan tämä tutkimus antoi eväitä paitsi yksilön identiteetin rakentumiseen myös koko kansan ja jopa ihmiskunnan henkiseen ja moraaliseen kehittymiseen.

Arthur Hjeltin tavoin Jaakko Gummerus kannatti kansainvälisyyttä niin tieteessä kuin muussakin julkisessa toiminnassa. Suomalaisten tuli olla aktiivisia kansainvälisesti, hän tähdensi, sillä näin voimme paitsi "itse hyötyä myös hyödyttää muita".

These two professors, active in the Faculty of Theology one hundred years ago, biblical scholar Arthur Hjelt and church historian Jaakko Gummerus, were similar in many ways. Both were skilled scholars and aimed to maintain a high standard for theological research at the Faculty of Theology and for the faculty in general. – One must admit that not all professors at the time valued the scholarly dimension of theology to the same degree. -

Moreover, both Hjelt and Gummerus employed a multidisciplinary research approach and had extensive international networks and language skills.

An important feature shared by these two professors was also the attention they drew to academic teaching, particularly postgraduate education. They encouraged young scholars to continue their studies, resulting in many high-quality doctoral dissertations.

The two professors also made great efforts to popularise research findings through journals and book series as well as public talks and seminars.

Näillä kahdella tarkastellulla professorilla oli siis monipuolinen säteilyvaikutus paitsi yliopistossa ja osakuntalaitoksessa myös yhteiskunnallisissa toiminnoissa ja he antoivat tärkeän panoksen myös evankelis-luterilaisen kirkon kehittämiseen. He olivat isänmaallisia ja kosmopoliitteja, uudistajia ja perinteen vaalijoita. Ja kaiken tämän ohella kummankin heistä tiedetään olleen ihmisenä humaani ja konsensukseen kykenevä.

Hyvät promovoitavat nuoret tohtorit

Tänä on paikallaan, että te suuntaatte katseenne menneisyyden sijaan ennen muuta kohti tulevia tehtäviä ja haasteita. Teidän osaamistanne tarvitaan yhteiskunnan, yliopiston ja kirkkojen piirissä. Seuratkaa valppaasti myös maamme ja maailmamme kehitystä ja pyrkikää vaikuttamaan

niihin. Olkaa avoimia muutoksille, mutta testatkaa, edistävätkö ne ihmisyyttä, totuutta ja yhteistä hyvää.

Samalla muistakaa, että paitsi kansakunnallamme myös yliopistollamme ja tiedekunnallamme on kunniakas ja arvokas traditio taustallaan. Tieteenalojensa ja tiedekuntiensa kautta olemme osa eurooppalaisen yliopistolaitoksen pitkää historiaa ja kannamme sitä kohti tulevaa.

Iloitkaamme tänään sekä kunniakkaasta historiasta että nykyhetken hyvistä saavutuksista ja kurottakaamme luottavaisina tulevaisuuteen.